

МОДУЛЬ 5

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ

Правові засади регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку в Україні визначає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Порядок ведення бухгалтерського обліку встановлюється відповідно до цього Закону та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Для узагальнення інформації у бухгалтерському обліку підприємства застосовують План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій відповідно до Інструкції про його застосування та на його основі складають фінансову звітність.

Бухгалтерський облік є самостійною економічною наукою і певною областю практичної суспільної діяльності.

Бухгалтерський облік – це прикладна система, яка в значній мірі залежить від особливостей ринкового середовища, від системи законодавства, культурних традицій, що діють в країні.

Спираючись на практичний досвід застосування **бухгалтерського обліку**, його теорія на підставі досліджень об'єктів, що обліковуються, покликана встановлювати найбільш досконалі способи та прийоми, організаційні форми і техніку ведення обліку та складання бухгалтерської звітності.

Обліковою теорією називається така послідовність міркувань, що в своїй сукупності пояснює та принципово обґрунтовує закон подвійності господарських операцій, тобто метод подвійного запису та принципи організації і ведення обліку.

Основна мета теорії бухгалтерського обліку згідно з цим визначенням – систематизувати логічно взаємопов'язані принципи, які б були основою орієнтирів для оцінки й розвитку облікової практики.

Зміст предмету науки бухгалтерського обліку в системі управління може бути розкритий через його функції, до яких можна віднести формування інформаційного потоку про кругообіг засобів та госпрозрахункових відносин як між підприємствами та організаціями, так і всередині них; виявлення результатів господарської діяльності; регламентацію господарських операцій, що відображаються в обліку; контроль за станом майна та джерел його утворення. Ці функції дозволяють сформулювати наступне визначення: наука про бухгалтерський облік вивчає стійкі, конкретні прояви діючих економічних законів, що повторюються, в умовах різних форм господарювання.

Вивчаючи господарські процеси, бухгалтерський облік формує свої категорії, спираючись на сукупність фундаментальних і прикладних дисциплін, зв'язок яких, в першу чергу, можна визначити через об'єкти і суб'єкти бухгалтерського обліку.

Характер об'єктів вивчається економічними дисциплінами, участь суб'єктів – юридичними.

Функції внутрішнього **аудиту** визначаються керівництвом або власником підприємства залежно від змісту і специфіки його діяльності, обсягів, показників, системи управління. В той же час можна виділити ряд типових функцій, притаманних внутрішньому аудиту і відмінних від зовнішнього аудиту, незалежно від особливостей діяльності підприємства, на якому він проводиться, зокрема:

- зменшення ризиків у проведенні операцій, пов'язаних з ефективним використанням ресурсів;
- вивчення стану бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, їх моніторинг та розроблення рекомендацій щодо удосконалення цих систем;
- дослідження бухгалтерської й оперативної інформації, включаючи експертизу засобів і способів, що використовуються для визначення, оцінки, класифікації такої інформації, і складання на її основі звітності, а також спеціальне вивчення окремих статей звітності;

- перевірку виконання законів та інших нормативних актів, а також вимог облікової політики, інструкцій, рішень і вказівок керівництва або власників;
- оцінку ефективності механізму внутрішнього контролю, вивчення й оцінку контрольних процедур у структурних підрозділах підприємства;
- перевірку наявності, стану і забезпечення збереження майна;
- роботу над спеціальними проектами і контроль за окремими елементами структури внутрішнього контролю;
- оцінку використовуваного підприємством програмного забезпечення;
- спеціальні службові розслідування окремих випадків, за завданням керівника;
- координація своєї діяльності з діями незалежних аудиторських фірм під час проведення зовнішнього аудиту;
- складання та надання висновків і звітів при проведенні перевірки;
- розроблення і подання пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і пропозицій з підвищення ефективності управління.

Наповнення функцій внутрішнього аудиту конкретним змістом залежить від особливостей діяльності підприємства і має здійснюватися тим органом управління, якому підпорядковується служба внутрішнього аудиту.

Завдання конкретної служби можуть бути різними залежно від специфіки роботи підприємства, від особливостей його організаційної структури і від завдань, які ставить перед собою адміністрація в даний момент.

Вивчаючи завдання, які стоять перед службою внутрішнього аудиту, необхідно врахувати відмінності між внутрішнім аудитом та ревізією. Стосовно завдань, які стоять перед ними, можна зазначити таке.

Насамперед служба внутрішнього аудиту повинна здійснювати періодичний контроль за фінансово-господарською діяльністю окремих підрозділів. Основна послуга, яку надають внутрішні аудитори, - перевірка достовірності бухгалтерської (фінансової) звітності. Внутрішні аудитори повинні перевіряти звітність підрозділів і всієї організації в цілому. Складання висновку є одним із результатів контролю за діяльністю окремих структур, виявлення відповідності бухгалтерської звітності цих структур і всієї організації в цілому даним бухгалтерського обліку.

Важливим завданням служби внутрішнього аудиту є фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства і розроблення її фінансової стратегії. Це дає змогу підвищити ефективність роботи окремих підрозділів і організації в цілому, сприяє виконанню основної мети, поставленої перед внутрішнім аудитом.

Тема.1 Предмет та метод бухгалтерського обліку

1.1. Бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на таких основних принципах:

обачність – застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства;

повне висвітлення – фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі;

автономність – кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства;

послідовність – постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики. Зміна облікової політики можлива лише у випадках, передбачених національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, і повинна бути обґрунтована та розкрита у фінансовій звітності;

безперервність – оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі;

нарахування та відповідність доходів і витрат – для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів;

превалювання сутності над формою – операції обліковуються відповідно до їх сутності, а не лише виходячи з юридичної форми;

історична (фактична) собівартість – пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання;

єдиний грошовий вимірник – вимірювання та узагальнення всіх господарських операцій підприємства у його фінансовій звітності здійснюється в єдиній грошовій одиниці;

періодичність – можливість розподілу діяльності підприємства на певні періоди часу з метою складання фінансової звітності.

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

1. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації.

2. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів.

3. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

4. Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації:

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися.

5. Підприємство самостійно:

- визначає облікову політику підприємства;
- обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, встановлених цим Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних;
- розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів;
- затверджує правила документообороту і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку;
- може виділяти на окремий баланс філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, які зобов'язані вести бухгалтерський облік, з наступним включенням їх показників до фінансової звітності підприємства.

6. Керівник підприємства зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

7. Головний бухгалтер або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку підприємства (далі – бухгалтер):

- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності;
- організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;
- бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства;
- забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах підприємства.

8. Відповідальність за бухгалтерський облік господарських операцій, пов'язаних з ліквідацією підприємства, включаючи оцінку майна і зобов'язань підприємства та складання ліквідаційного балансу і фінансової звітності, покладається на ліквідаційну комісію, яка утворюється відповідно до законодавства.

Первинні облікові документи та реєстри бухгалтерського обліку

1. Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які фіксують факти здійснення господарських операцій. Первинні документи повинні бути складені під час здійснення господарської операції, а якщо це неможливо – безпосередньо після її закінчення. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи.

2. Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені на паперових або машинних носіях і повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- назву документа (форми);
- дату і місце складання;
- назву підприємства, від імені якого складено документ;

- зміст та обсяг господарської операції, одиницю виміру господарської операції;
- посади осіб, відповідальних за здійснення господарської операції і правильність її оформлення;
- особистий підпис або інші дані, що дають змогу ідентифікувати особу, яка брала участь у здійсненні господарської операції.

3. Інформація, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, систематизується на рахунках бухгалтерського обліку в реєстрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису їх на взаємопов'язаних рахунках бухгалтерського обліку. Операції в іноземній валюті відображаються також у валюті розрахунків та платежів по кожній іноземній валюті окремо.

Дані аналітичних рахунків повинні бути тотожні відповідним рахункам синтетичного обліку на перше число кожного місяця.

4. Регістри бухгалтерського обліку повинні мати назву, період реєстрації господарських операцій, прізвища і підписи або інші дані, що дають змогу ідентифікувати осіб, які брали участь у їх складанні.

5. Господарські операції повинні бути відображені в облікових реєстрах у тому звітному періоді, в якому вони були здійснені.

6. У разі складання та зберігання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку на машинних носіях інформації підприємство зобов'язане за свій рахунок виготовити їх копії на паперових носіях на вимогу інших учасників господарських операцій, а також правоохоронних органів та відповідних органів у межах їх повноважень, передбачених законами.

7. Підприємство вживає всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і реєстрах бухгалтерського обліку та забезпечує їх належне зберігання протягом встановленого строку.

8. Відповідальність за несвоєчасне складання первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку та недостовірність відображених у них даних несуть особи, які склали та підписали ці документи.

9. Первинні документи та реєстри бухгалтерського обліку можуть бути вилучені у підприємства тільки за рішенням відповідних органів, прийнятим у межах їх повноважень, передбачених законами. Посадова особа підприємства має право в присутності представників органів, які здійснюють вилучення, зняти копії документів, що вилучаються. Обов'язковим є складання реєстру документів, що вилучаються, у порядку, встановленому законодавством.

Інвентаризація активів і зобов'язань

1. Для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язані проводити інвентаризацію активів і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка.

2. Об'єкти і періодичність проведення інвентаризації визначаються власником (керівником) підприємства, крім випадків, коли її проведення є обов'язковим згідно з законодавством.

Тема 2. Організація бухгалтерського обліку в ломбардах докладно наведено у розділі 7.

Порядок ведення журналу використання ЕККА в ломбарді

згідно з листом ДПА від 10.05.99 № 2699/6/23-3119

Положенням про порядок реєстрації і застосування електронних контрольно-касових апаратів при розрахунках готівкою у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг в редакції, затвердженій наказом Державної податкової адміністрації України від 31.12.98 № 660 та зареєстрованій в Міністерстві юстиції 02.03.99 за № 131/3424, визначено нову форму журналу використання ЕККА, зокрема, кількість та зміст граф, що заповнюються за результатами виконання обнулюючих Z-звітів.

З урахуванням специфіки готівкового обігу в ломбардах окремі графи журналу слід заповнювати таким чином:

- до граф 3 і 4 заносяться всі суми, що службове вносяться до грошової скриньки ЕККА чи вилучаються з неї при внутрішньому обігу готівки в підприємстві (внесення розмінних грошей, готівки для видачі застав, отриманої в касі підприємства; внесення залишку готівки з попереднього дня; вилучення готівки для оприбуткування в касі підприємства чи для зберігання в сейфі і т. д.);

- до граф 5 – 9 заносяться дані про повернення клієнтами позик з розподілом цих сум на складові, що оподатковуються за різними ставками ПДВ; у разі реалізації не викуплених клієнтами застав суми продажу також включаються до граф 5 – 9;

- до граф 12 заносяться дані про видану клієнтам готівку під заставу, а також суми, видані за повернення товару (якщо цей товар був реалізований, як визначено в попередньому абзаці):

- до граф 13 заноситься сума залишку готівки, яка залишається безпосередньо в грошовій скриньці ЕККА після виконання обнулюючого звіту; перед початком наступного робочого дня цю суму необхідно ввести до оперативної пам'яті касового апарата операцією «службове внесення».

Дані за кожен день вносяться одним рядком без накопичення з початку місяця. За результатами роботи за місяць можна заповнити підсумковий рядок, який містить загальні суми по окремих графах за минулий місяць, що заносяться до відповідних граф звіту про використання ЕККА.

Тема 3. Аудит як форма контролю

Фінансовий аудит в сучасному вигляді в нашій країні з'явився порівняно недавно і юридично оформився з часу прийняття Закону України «Про аудиторську діяльність».

Аудит провадиться спеціально уповноваженими на те державними виконавчими органами поряд з фінансовим контролем діяльності економічних суб'єктів відповідно до законодавства. Аудит (аудиторська діяльність) в Україні регулюється Указом Президента України.

Аудит здійснюється фізичними чи юридичними особами, що мають ліцензії на проведення незалежного аудиту. Основною метою аудиторської діяльності є встановлення достовірності бухгалтерської (фінансової) звітності економічних суб'єктів та відповідність їх законодавству, чинному в Україні. В основу аудиту покладено цивільне та адміністративно-господарське право.

Аудит може проводитись з ініціативи господарюючих суб'єктів, а також у випадках, передбачених чинним законодавством (обов'язковий аудит).

Існують три сфери відповідальності по аудиторській діяльності: відповідальність перед клієнтом; відповідальність на базі цивільного законодавства перед третіми особами; кримінальна відповідальність.

Фінансовий аудит – це незалежна перевірка фінансових звітів чи інформації, що відноситься до них, незалежно від прибутковості підприємства, його розміру та форми організації і являє собою збір, групування та вивчення даних про фінансові ресурси підприємства та їх використання з метою мобілізації коштів, необхідних для виконання планових чи проектних завдань і погашення фінансових зобов'язань в процесі господарської діяльності підприємства. При аудиті розглядаються питання формування і використання окремих видів фінансових ресурсів, їх розміщення в різні матеріальні цінності (активи), оцінки платоспроможності і фінансової стійкості підприємства, швидкості обігу коштів. Фінансовий аудит – складне взаємопов'язане дослідження. При фінансовому аудиті використовують вартісні оцінки показників. Фінансовий аудит дозволяє визначити можливості підприємства в близькій та віддаленій перспективі.

В процесі фінансового аудиту з'ясовується:

- платоспроможність як самого підприємства, так і його дебіторів;
- забезпеченість власними обіговими коштами відповідно до потреб в них;
- збереження коштів та причини змін їх розміру протягом періоду, що аналізується;
- виконання плану прибутку і прибутковість фінансово-господарської діяльності підприємства;
- стан запасів товарно-матеріальних цінностей та джерел їх формування;

- розміщення власних, позичкових, залучених та спеціальних джерел коштів у видах активів;
- забезпечення повернення кредитів та ефективність їх використання;
- розрахункові відносини з дебіторами та кредиторами;
- обіг обігових коштів;
- створення та використання різних фондів;
- збереження власних обігових коштів.

Фінансовий аудит підприємства переслідує декілька цілей, основні з яких :

- визначення наявного фінансового стану;
- визначення зміни цього стану в структурно-часовому аспекті;
- визначення факторів, що викликали ці зміни;
- прогноз основних тенденцій в фінансовому стані.

Фінансовий аудит балансу і звіту про фінансові результати (укупі з деякими додатковими даними) дозволяє визначити ті чи інші незбалансованості у русі коштів підприємства, позитивні чи негативні тенденції та створити базу для подальшого більш детального вивчення на основі бухгалтерської, статистичної і оперативної звітності та інших інформаційних матеріалів. Слід зазначити, що аналіз фінансової звітності не дозволяє робити категоричних висновків, а лише орієнтує користувача інформації щодо оцінки фінансового стану підприємства і визначення його вузьких місць.

В Україні розроблена власна концепція аудиту, що отримала назву «Аудит – 2000». Кардинальних змін у здійсненні аудиторської діяльності ця концепція не передбачає, однак доповнює її зміст:

1. Аудит набуває прогнозного характеру, спрямованого на виявлення підприємницького ризику клієнта і ризику інвестора. Крім констатації фінансового стану, аудиторський звіт повинен розкривати і перспективи розвитку підприємства. Новим є те, що звіт про стан справ виконавчого органу підлягає аудиту на предмет того, чи відображені у ньому майбутні ризики, що загрожують підприємству, і чи відповідає інформація звіту висновкам аудитора.

2. Посилюється роль аудиторів як консультантів, оскільки саме вони мають найбільш повну інформацію про діяльність клієнта, а також порівняльні дані по галузі.

3. Акцент аудиторської діяльності значно зміщується в бік аналізу діяльності клієнта та сфери його діяльності; виявлення притаманних їй ризиків, для чого аудитору потрібні не тільки глибокі спеціальні, але й галузеві знання. Особливістю є те, що недотримання чинного законодавства також стає об'єктом перевірки аудиторів, оскільки це може призвести до наслідків, що загрожують існуванню підприємства. Перевірка та аналіз системи внутрішнього контролю клієнта, її дієвості стають обов'язковою складовою під час здійснення аудиторської перевірки.

4. Основними є ризико- та системно орієнтовані методи проведення аудиторських перевірок. Детальні перевірки стають лише допоміжним засобом під час їх здійснення. Причому ризико- і системно орієнтовані методи отримали подальший розвиток. Так, якщо раніше вихідною точкою була звітність підприємства і пов'язані з нею ризики, то тепер такою виступають процеси на підприємстві, середовище, яке його оточує, і пов'язані з ним ризики.

5. Дедалі більшого значення набуває участь керівництва і працівників клієнтів у проведенні перевірки, їх усвідомлення та обрахування ризиків підприємства.

Концепція «Аудит – 2000» являє собою спробу розвинути методи аудиторської перевірки відповідно до вимог сьогодення. Ця концепція вимагає від аудиторів в першу чергу :

- глибокого знання і розуміння господарської діяльності клієнтів, а також сфери їх діяльності і притаманних їй ризиків;
- використання не тільки спеціальних економічних, а і галузевих знань аудиторів, а також галузевого ноу-хау аудиторських фірм;
- використання нових методів при проведенні перевірки, у тому числі подальшого розвитку ризико- і системно орієнтованих підходів, використання інформаційних технологій.

«Аудит – 2000» розглядає звітність тільки у нерозривному зв'язку з самим підприємством і умовами його функціонування в зовнішньому середовищі. У зв'язку з цим аудиторська перевірка націлюється не на аналіз окремих статей звітності, а на рівень принципового розуміння економічного середовища і господарської діяльності підприємства.

Концепція передбачає побудову аудиту на поетапній основі – як послідовність операцій, що ідуть від загального до часткового. На першому етапі здійснюється аналіз зовнішніх факторів та ризиків, стратегії підприємства; далі аналізуються безпосередньо господарська діяльність та окремі процеси підприємства, його система внутрішнього контролю та управління. На основі аналізу визначаються критичні цілі і методи перевірки.

Відповідно до концепції «Аудит – 2000» можливо виділити наступні взаємопов'язані складові аудиторської перевірки:

- стратегічний аналіз;
- аналіз на рівні підприємства:
 - а) аналіз господарських процесів;
 - б) аналіз господарських ризиків;
 - в) аналіз господарської діяльності.
- проведення перевірки та обговорення її результатів з клієнтом.

Інформація, отримана в ході аналізу, є основою для формування бізнес-моделі, своєрідного паспорта клієнта. Бізнес-модель відображає точку зору аудитора і включає в себе уявлення його про стан процесів на підприємстві, їх зв'язки із зовнішніми факторами. Бізнес-моделі дозволяють визначити дієвість структури і управління підприємством, їх відповідність вимогам оточуючого середовища.

До традиційних складових бізнес-моделі можна віднести наступне:

- огляд ринку і його сегментування, розвиток галузі, конкуренція;
- зовнішні фактори, релевантні для підприємства;
- процес вироблення стратегії прийняття рішення;
- ключові продукти та послуги, життєвий цикл продуктів і час розробки нових, частка нових продуктів у коефіцієнті, що пропонується;
- комп'ютерна інтеграція процесів на підприємстві;
- використання комп'ютерної техніки, можливість комунікації і швидкого надання інформації;
- наявність програм поліпшення функціонування підприємства;
- наявність нематеріальних активів: імені фірми, патентів, ліцензій, кваліфікованих кадрів;
- оцінка рівня мотивації робітників підприємства;
- оцінка клієнтом власних позицій та перспектив.

Фінансовий аудит стає на сьогодні невід'ємною складовою фінансового життя країни. Успішна робота сучасного підприємства неможлива без знання його реального виробничого та фінансового стану та конкурентного становища на ринку, на основі чого здійснюється планування подальшої діяльності. Саме ці функції і бере на себе фінансовий аудит.

У процесі аудиторської діяльності провадиться перевірка фінансової звітності, на основі аналізу якої вираховуються показники, що характеризують як суто внутрішній стан підприємства, так і аналітичні, які відображають фінансові показники у порівнянні з показниками найближчих конкурентів. Така перевірка може провадитися різними методами та з різним ступенем деталізації в залежності від завдань, які покладаються на неї.

Фінансовий аудит можна провадити за допомогою різних фінансових коефіцієнтів та співвідношень, які можна поділити на чотири основні групи:

- показники ліквідності;
- показники активності;
- показники заборгованості;
- показники прибутковості.

Показники ліквідності показують, наскільки легко компанія може сплачувати борги за своїми короткостроковими зобов'язаннями.

Показники активності показують, як швидко надходять компанії кошти від дебіторів і як швидко компанія сама оплачує рахунки. Показники активності також демонструють швидкість оборотних коштів, пов'язаних із товарно-матеріальними запасами, рахунками клієнтів та постачальників.

Показники заборгованості показують, який фінансовий стан має компанія і чи є у неї заборгованість. Показники заборгованості можуть вказувати на необхідність змінити фінансову структуру капіталу компанії раніше, ніж виникне погроза неплатоспроможності.

Показники прибутковості показують, наскільки ефективно компанія контролює свої витрати на виробництво та реалізацію товарів з наявних активів і який чистий дохід отримує при цьому.

Кожна група показників певним чином характеризує діяльність підприємства. Але ці фінансові показники та коефіцієнти мають найбільшу вагу тоді, коли їх порівнюють з відповідними значеннями показників у конкурентів, в цілому по галузі або в найкращому підприємстві галузі.

Аудит цих показників дає можливість оцінити позиції підприємства на ринку, його прибутковість та перспективи розвитку. Він дозволяє виявити слабкі та сильні місця підприємства і діяти відповідно.

Процес вдосконалення форм та методів проведення фінансового аудиту відбувається безперервно, враховуючи зміни в економічному житті країни та окремих підприємств. Він збагачується дослідженнями та розробками вчених і практиків як країн традиційної ринкової економіки, так і молодих країн, що розвиваються.

Проведення якісного фінансового аудиту на підприємствах України сприяє покращенню показників фінансово-комерційної діяльності окремих господарських одиниць та країни в цілому.

Аудит може провадитись з ініціативи господарюючих суб'єктів, а також у випадках, передбачених чинним законодавством (обов'язковий аудит).

Затрати на проведення аудиту відносяться на собівартість товару (продукції, послуг).

3.1. Аудиторський висновок

Аудиторський висновок – це офіційний документ, засвідчений підписом та печаткою аудитора (аудиторської фірми), який складається у встановленому порядку за наслідками проведення аудиту і містить в собі висновок стосовно достовірності звітності, повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності.

Аудиторські послуги у вигляді консультацій можуть надаватись усно або письмово з оформленням довідки та інших офіційних документів. Аудиторські послуги у вигляді експертиз оформляються експертним висновком або актом.

Аудиторський висновок аудитора іноземної держави при офіційному його поданні установі, організації або господарюючому суб'єкту України підлягає підтвердженню аудитором України, якщо інше не встановлено міжнародним договором.

3.2. Публічна бухгалтерська звітність

Публічна бухгалтерська звітність складається із аудиторського висновку, балансу, звіту про прибутки і збитки, іншої звітності в межах відомостей, які не становлять комерційної таємниці і визначені законодавством для надання користувачам та публікації.

Аудиторський висновок про достовірність, повноту і відповідність чинному законодавству та встановленим нормативам балансу та інших форм публічної бухгалтерської звітності має ґрунтуватися на аналізі достатнього обсягу інформації щодо наслідків фінансово-господарської діяльності, в тому числі на вивченні бухгалтерської звітності і документів, які становлять комерційну таємницю і не підлягають публікації.

Відкриття бухгалтерської звітності, що становить комерційну таємницю, для проведення аудиту та надання інших аудиторських послуг здійснюється користувачами бухгалтерської звітності.

3.3. Об'єкти аудиту

Проведення аудиту є обов'язковим для:

1) підтвердження достовірності та повноти річного балансу і звітності комерційних банків, фондів, бірж, компаній, підприємств, кооперативів, товариств та інших господарюючих суб'єктів незалежно від форми власності та виду діяльності, звітність яких офіційно оприлюднюється, за винятком установ та організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету і не займаються підприємницькою діяльністю.

Обов'язкова аудиторська перевірка річного балансу і звітності господарюючих суб'єктів з річним господарським оборотом менш як двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів проводиться один раз на три роки.

2) перевірки фінансового стану засновників комерційних банків, підприємств з іноземними інвестиціями, акціонерних товариств, холдингових компаній, інвестиційних фондів, довірчих товариств та інших фінансових посередників;

3) емітентів цінних паперів;

4) державних підприємств при здачі в оренду цілісних майнових комплексів, приватизації, корпоратизації та інших змінах форми власності;

5) порушення питання про визнання неплатоспроможним або банкрутом.

Проведення аудиту є обов'язковим також в інших випадках, передбачених законами України.

Відповідальність за дотримання порядку ведення бухгалтерського обліку

Відповідальність за дотримання порядку ведення бухгалтерського обліку, визначеного законодавством України, своєчасне та повне надання бухгалтерської звітності користувачам та аудиторам покладається на керівника господарюючого суб'єкта.

Публічна бухгалтерська звітність повинна бути перевірена аудитором (аудиторською фірмою) і може оприлюднюватись протягом року, наступного за звітним.

Аудиторські перевірки не виключають здійснення державними податковими інспекціями контролю за дотриманням податкового законодавства та виконання контрольних функцій іншими суб'єктами, уповноваженими на це законами України.

3.4. Види аудиту

Внутрішній аудит – незалежний підрозділ, який не бере участі у виконанні операцій, а періодично здійснює перевірки та оцінює:

- адекватність і ефективність заходів та системи внутрішнього контролю;
- управління ризиками та кредитним і інвестиційним портфелем;
- повноту, своєчасність і достовірність фінансової та іншої звітності;
- дотримання принципів і внутрішніх процедур обліку;
- відповідність регулятивним вимогам.

МОДУЛЬ 5

Запитання для самоконтролю

Які основні засади організації бухгалтерського обліку в ломбарді?

Які загальні вимоги до фінансової звітності?

Який порядок ведення журналу використання ЕККА в ломбарді?

Що таке аудиторський висновок?

Хто є об'єктами аудиту?

Назвіть види аудиту